

УДК 343.985

Тетяна Федорівна БЕЗСОННА,

старший викладач кафедри криміналістики

та судової експертології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-2482-9564>;

Олена Володимирівна НЕКРАСОВА,

викладач вищої категорії циклової комісії

«Педіатричних дисциплін»

Харківського обласного медичного коледжу

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС ОСВІДУВАННЯ МАЛОЛІТНЬОГО

Стаття 3 Конституції України визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Незважаючи на це в Україні продовжує збільшуватися кількість посягань на життя та здоров'я, статеву свободу та статеву недоторканність. Крім того, останнім часом об'єктом таких посягань стають малолітні діти. Насправді статистика вражає, адже злочини проти життя та здоров'я, статевої недоторканності дитини вчиняються не сторонніми особами, а людьми з її близького оточення і місцем злочину виступає не вулиця або інше незнайоме місце, а саме дім в якому живе дитина. Це обумовлено декількома факторами: низький соціальний статус, економічне становище сім'ї, вживання алкогольних та наркотичних речовин. Такі факти породжують латентність даних злочинів, що ускладнює їх виявлення, розкриття та розслідування, також запобігання ним. Розслідування жодного із вказаних злочинів не може обійтись без використання спеціальних медичних знань в різних формах.

Спеціальні медичні знання – знання, набуті під час навчання та медичної практики. Метою їх використання є отримання доказів, а також іншої інформації, що має значення для прийняття правильного рішення у справі. Суб'єктами спеціальних медичних знань можуть бути судово-медичні експерти, які мають вищу медичну освіту і пройшли спеціальну підготовку по напрямкам судової експертизи та лікарі інших медичних спеціальностей.

Залучення таких спеціалістів в галузі медицини може відбуватися в різних процесуальних та непроцесуальних формах. Однією

із таких форм є залучення медика для участі у проведенні освідчування малолітньої дитини.

Згідно із ст. 241 КПК України, освідчування – це слідча (розшукова) дія, що полягає в огляді підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на їхньому тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу. Ч. 2 ст. 241 КПК України передбачає проведення освідчування на підставі постанови прокурора та за необхідності з залученням судово-медичного експерта або лікаря.

Метою освідчування є виявлення на тілі малолітньої особи слідів кримінального правопорушення. При проведенні даної слідчої (розшукової) дії відносно малолітньої особи, яка зазнала фізичного впливу, необхідні спеціальні знання в галузі медицини, оскільки вирішенню підлягають спеціальні питання: наявність тілесних ушкоджень на тілі дитини, їх локалізацію, можливі причини і давність спричинення тілесних ушкоджень, а також вилучення з тіла дитини слідів біологічного походження підозрюваного та малолітнього (крові, слини, вагінального вмісту та сперми підозрюваного тощо). Такий медичний огляд потерпілого слідчий може доручити керівнику медичної установи, судово-медичному експерту або лікарю. У деяких випадках існує необхідність залучення дитячих лікарів вузької спеціалізації: хірург, гінеколог, неонатолог, психолог.

У зв'язку з тим, що освідчування це огляд тіла живої людини, а зважаючи на те, що мова йде про малолітню дитину, слід враховувати й емоційний стан дитини та її вік, тож дану слідчу (розшукову) дію необхідно проводити якомога раніше. Проведення освідчування через значний проміжок часу, особливо якщо були спричинені дії проти особистості у вигляді побоїв або спричинення (нанесення) легкої шкоди здоров'ю дитини, призводить до того, що тілесні ушкодження у вигляді синяків, саден та подряпин до моменту проведення освідчування виявити складно або взагалі не можливо. Окрім цього, для більш ефективного результату проведення освідчування, необхідно встановити з малолітнім психологічний контакт, адже дитина, що зазнала фізичного та психологічного впливу з боку дорослої людини, може отримати додаткове навантаження на психіку під час проведення освідчування сторонньою особою. Так, ч. 4 ст. 241 КПК України забороняються дії, що пригнічують гідність особи, або небезпечні для її здоров'я. Не допускаються дії, що можуть завдати біль та можуть негативно впливати на самопочуття малолітнього освідчуваного. Тож, медичний працівник, який буде проводити освідчування повинен встановити контакт з освідчуваним, якщо дозволяє вік, пояснити необхідність та важливість проведення тієї чи іншої дії.

Під час проведення слідчої (розшукової) дії складається протокол, згідно з вимогами КПК України, в якому буде зазначено час та місце проведення освідчування, вказуються дані залучених медичних працівників, зазначається що саме було виявлено. Медичний працівник допомагає слідчому в складанні описової частини протоколу для більш правильного і точного опису слідів злочину на тілі освідчуваного. Протокол підписується всіма учасниками слідчої (розшукової) дії. Якщо для фіксації освідчування використовувались технічні засоби, результати їх застосування оформлюються як додатки до протоколу і додаються до матеріалів провадження.

Таким чином, залучення медичних працівників під час розслідування злочинів проти життя і здоров'я, статевої недоторканності малолітньої особи має велике значення. Залежно від вчиненого злочину виникає необхідність у використанні спеціальних медичних знань на різних етапах розслідування, як на етапі виявлення злочину так і на етапі його розслідування.

Список бібліографічних посилань: 1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 08.10.2019). 2. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 08.10.2019).

Одержано 10.10.2019

УДК 343.982.347

Олена Олексіївна БИВАЛІНА,

*старший судовий експерт відділу дактилоскопічних досліджень
лабораторії криміналістичних видів досліджень*

*Дніпропетровського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС України*

ВИКОРИСТАННЯ ЕФІРІВ ЦІАНОАКРИЛОВОЇ КИСЛОТИ ПРИ ВИЯВЛЕННІ СЛІДІВ ДАКТИЛОСКОПІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ В ЛАБОРАТОРНИХ УМОВАХ

В умовах становлення і розвитку сучасного українського суспільства та глобалізації науково-технічного прогресу, актуальними є питання, що виникають у зв'язку із забезпеченням провадження надбань науки та техніки у практику розслідування та